

Kembridžas universitātes kriptoktīvu industrijas daļījumu četros sektoros, kur katram no tiem ir sava funkcija: apmaiņa, kriptoktīvu “maki”, maksājumi, “rakšana”.

J: Sāksim ar apmaiņu. Kriptoktīvus var pirkt, pārdot, mainīt uz citiem vai pret reālu naudu dolāros vai eiro. Trīs populārākās vietas, kur tos samainīt, ir biržas (tiešsaistes apmaiņas platformas), pārrobežu tirgi vai ar brokeru aģentūru starpniecību. Kriptoktīvu biržas šādā veidā pilda valūtas maiņas punktu un banku funkciju. Lielākās no tām ir “Coinbase”, “Kraken”, “Bistamp”, “Bitfinex”. Pārrobežu tirgu sfēra attiecas uz interneta vietnēm, kur pircēji un pārdevēji var paši slēgt savstarpējus līgumus (personiska identifikācija tajos ne vienmēr ir nepieciešama). Populārākās no tām ir Bitcoin.de Vācijā un Localbitcoins.com Somijā. Kriptoktīvu brokerus var pielīdzināt investīciju bankām, ārvalstu valūtas tirgotājiem. Lielākie kriptoktīvu brokeru uzņēmumi ir “Bitcoin Suisse” un “BitPanda”.

M: Visas nosauktās vietnes atrodas ārpus Latvijas jurisdikcijas, tātad attiecīgi jāizvērtē, kas katras valsts uzskatā ir kriptovalūta – maksāšanas līdzeklis vai aktīvs. Ja šāds maiņas punkts atrastos Latvijā, tad atbilstoši VID vadlīnijām komisija par maiņu būtu pielīdzināma pakalpojuma sniegšanai par atlīdzību, kam piemēro PVN standartlikmi. Ņemot vērā, ka kriptoktīvi ir prece, tad uzņēmumu ienākuma nodokli aprēķina, ievērojot likuma vispārējās normas. Būtiski vadlīnijās atrunāt tirgus vērtības noteikšanas principus, kas šobrīd tur nav.

J: Jāatzīmē, ka kriptovalūtas *Litecoin* kopiena nesēn ieviesa jaunu tehnoloģiju kriptogrāfijas pasaulē, ko sauc par atomu mijmaiņas darījumu (*atomic swap*). Vienkāršiem vārdiem sakot, atomu mijmaiņas funkcija ļauj veikt savstarpējo kriptoktīvu apmaiņu vai tirdzniecību, apejot maiņas punktus. Tās izstrāde gan atrodas vēl sākumstadijā, bet atomu mijmaiņas tehnoloģijas parādīšanās rada pilnīgi jaunas problēmas iedzīvotāju ienākuma nodokļa piemērošanā.

M: Tās būtībā ir jau pieminētās problēmas – tirgus vērtības noteikšanas principu neesamība un bez maz vai pilnīga lietotāju anonimitāte. Es šobrīd neuzņemtos izteikt rekomendācijas, kā to varētu atrisināt, bet ir skaidrs, ka nepieciešamas diskusijas par šo jautājumu. Pieļauju, ka viens risinājums varētu būt nopublicēts saraksts ar sertificētiem maiņas punktiem, kuru vēsturiskās vērtības var tikt piemērotas tirgus vērtības noteikšanai, bet to diez vai var veikt nacionālā līmenī. Dažos gadījumos jāapsver iespēja aizliegt veikt darbības bez sertificēšanas, piemēram, ar tādiem kriptoktīviem, kuru mērķis ir padarīt neiespējamu to lietotāju pārbaudi.

J: Piefiksējam! Nākamais darījumu veids ir kriptoktīvu uzglabāšana “makos”. Vairāki kriptovalūtu apmaiņas punkti darbojas kā turētājbankas pakalpojumu sniedzēji. Līdzās tādām turētājbankām vai apmaiņas punktiem svarīga loma ir arī t.s. “tūrām” kriptoktīvu tirdzniecības platformām, kuras tikai apvieno dažādus kriptoktīvu lietotājus, kuri vēlas veikt darījumus, izmantojot tokenus, un nodrošina tiem

platformu, kurā viņi var savā starpā tirgoties. Šādas platformas pašas nepērķ un nepārdod tokenus, tās neuztur uzņēmumus, kas pārrauga un apstrādā visus darījumus, bet tikai nodrošina programmatūru, kā arī atslēgu pāri – privāto atslēgu un adresi blokķēdē.

M: Tā ir parasta saimnieciskā darbība ar vispārējā nodokļu režīma piemērošanu. Es nesaredzu nekādas problēmas.

J: Es gan saredzu problēmas, ja darbības šādā platformā tiktu nodrošinātas anonīmiem lietotājiem. Vai rezidējošā pārstāvja ieviešana, tāpat kā Maltā, būtu pietiekama, lai izvairītos no naudas atmazgāšanas un nodokļu nemaksāšanas?

M: Tas ir diezgan inovatīvs piedāvājums. Tam noteikti nepieciešama specifiska uzraudzība.

J: Varbūt tādu uzraudzību varētu veikt esošie biznesa inkubatori? Vai arī varētu organizēt speciālus inkubatorus, kas uzraudzītu finanšu tehnoloģijas, sadarbības un kriptoktīvu platformas?

M: Izklusās mūsdienīgi un droši. Cik esmu dzirdējis no citu valstu pieredzes, tad tās drošāk izturas pret kriptoktīvu lietošanu, ja tie tiek piesaistīti platformām, kuras iepriekš reģistrētas kādā specifiskā vietā un atrodas konkrētā uzraudzībā. Maltā tā ir Maltas digitālo inovāciju iestāde, bet Baltkrievijā – Augsto tehnoloģiju parks. Arī mēs varētu mēģināt attīstīt specifisku nodokļu regulējumu.

J: Tagad par maksājumiem. To nodrošināšanai izmanto blokķēdes. Kā jau pārrunājam, tas ir datu ierakstīšanas un koplietošanas veids vairākos tīklos, kam nav konkrētas, centralizētas atrašanās vietas, tas atrodas daudzu datoru tīklos. Kriptovalūtu transakcijas visiem dalībniekiem ir pieejamas, arī citu kontu atlikumi, tomēr tie ir šifrēti – bez vārdiem un uzvārdiem.

M: Domāju, ka arī šīs darbības varētu uzraudzīt biznesa inkubatori.

J: Visbeidzot par “racējiem”. Kriptovalūtas racēji ir tie, kas apstiprina kriptovalūtas darījumus, rada jaunus blokķēdes blokus jeb ierakstus sadalītajā reģistrā, par to saņemot komisijas naudu. Ar to var nodarboties gan individuāli “racēji”, gan arī apvienotie racēji (*pools*). Tiem ir nepieciešami specializēti lielas jaudas datori, jo “racēju” aprēķinu, tostarp darba pierādījumu (*proof-of-work*), pamatā ir sarežģīti algoritmi. Kriptovalūtu “rakšana” gadu gaitā ir kļuvusi apjomīgāka un intensīvāka – nepieciešamas videokartes ar jaudīgiem procesoriem vai kriptovalūtas “rakšanai” specializēta “ASIC” iekārta. VID vadlīnijās secināts, ka šim procesam pastāv uzņēmējdarbības pazīmes, jo tiek veikti pirmatnēji ieguldījumi darbībā, no kuras var saņemt regulārus ienākumus, un ir pietiekoši precīzi atrunāta nodokļu piemērošanas kārtība.

NODOKĻU PIEMĒROŠANAS ATTĪSTĪBA

M: Kā redzam, darba ir gana daudz. Labi, ka kaut kas jau ir iesākts – VID ir izstrādājis vadlīnijas, tagad tās var attīstīt un gatavoties izmaiņām likumdošanā. Paredzams arī, ka daudz